

Гайдамачук О. В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Мовленнєві та текстуальні тональності різноманітні¹. Поле дослідницької уваги² широке. Класифікації тональностей варіюються, в залежності від дослідницьких цілей, але загалом виділяються два підходи: простий і складний. Простим підходам властива бінарна класифікація тональностей: *позитивна* і *негативна*. Втім доцільно враховувати ще *нейтральну* і мислити не стільки тональність, скільки лад (за аналогією в музиці - мажор і мінор). На визначення ладу здебільшого націлені дослідники, які працюють з великими обсягами інформаційного валу в інтернеті і прагнуть виробити методологію визначення ладу повідомлень інформаційного потоку з допомогою так званого ШІ. Це макрорівень. На мікрорівні – під час аналізу вибраних текстів чи їхніх фрагментів – в межах певного ладу – розрізняють певні тональності. Складним підходам властиві розгалужені класифікації тональностей: наприклад, О. Халіман “у фокусі граматики оцінки” використовує варіативність тональностей: *аксіологічна, оцінна, позитивна, негативна, пейоративна, ввічлива, нестлива, іронічна тональність, тональність пошанності, удаваної пошанності, самопошани, самоприниження, фамільярності та байдужості*. Варто уникати ототожнення тональності зі стилем спілкування. Упродовж певного акту спілкування тональність може мінятися, тоді як стиль, як правило, витримують той самий. Водночас увага до соціокультурної природи тональності має істотну вагу у компаративних дослідженнях міжкультурної комунікації. Певно, що тональності можуть мати різні ладові варіації. У свою чергу, В. Карасик тлумачить тональність як “емоційно-стильовий формат спілкування” і розрізняє модуси спілкування в системі бінарних опозицій: *серйозність / несерйозність, побутовість / ритуальність, унісон / конфлікт, скорочення / зближення дистанції спілкування, пряме / непряме вираження інтенції тощо*. Тобто, виявляємо вже три рівні класифікації: 1) лад (*позитивний / нейтральний / негативний*); 2) модус; 3) тональність. У випадках деталізування тональностей виникає питання: чим тональність відрізняється від інтонації? Адже кожна тональність має свій тональний діапазон вираження різноманітних *інтонацій / детонацій*.

Література:

1. Гайдамачук О. В. Тональність пропаганди "без ідей". *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXX міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2022, 19–21 жовтня 2022 р.* / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 697.
2. Тональність тексту досліджують Ф. Бацевич, В. Біленький, С. Богдан, А. Вербицька, С. Іваненко, Д. Кайсіна, В. Карасик, Л. Кіт, В. Кобзева, Д. Матвєєва, В. Павлик, А. Светлічна, Ю. Тагільцева, С. Тупікова, С. Форманова, Ю. Хабібрахманова, О. Яцик, V. Bytos, P.-C. Chang, D. Chen, C.-C. Chung, C. Gu, M. Halliday, O. Khaliman, F. Lerdahl, K.-W. Liang, W.-T. Lin, R. Jackendoff, K. Shakhovska, N. Shakhovska, A. Shen, R. Stan, D. Ward, R. Zhang тощо.